Besluitformulier

Programmateam Energie

Zaaknummer: 2945092 Datum: 27 oktober 2026	

Onderwerp:

Energiearmoedeaanpak 2.0 – Uitvoeringsprogramma Energiearmoede gemeente Alphen aan den Rijn 2026-2029

Besluit:

1. Instemmen met de Energiearmoedeaanpak 2.0 - Uitvoeringsprogramma Energiearmoede Alphen aan den Rijn 2026-2029;
2. Instemmen met het convenant “Aanpak energiearmoede Woonforte – gemeente Alphen aan den Rijn”;
3. Instemmen met het convenant “Aanpak energiearmoede WyWonen – gemeente Alphen aan den Rijn”;
4. Instemmen met het Aanwijzingsbesluit DAEB Woningcorporatie Woonforte energiearmoede aanpak 2026-2027;
5. Instemmen met het Aanwijzingsbesluit DAEB Woningcorporatie WyWonen energiearmoede aanpak 2026-2027;
6. Wethouder Schotanus mandateren om de convenanten namens het College te ondertekenen;
7. De uitvoering van Energiearmoedeaanpak 2.0 te dekken uit de beschikbare middelen van de SpUk Energiearmoede zoals opgenomen binnen de Begroting 2026;
8. Instemmen met de voorgestelde verdeling van €1.105.000 voor de vier projecten in Spoor 1 en de mogelijkheid om binnen dit budget tussen de verschillende onderdelen te schuiven als de uitvoering daar aanleiding toe geeft;
9. De raad informeren over de vaststelling van de Energiearmoedeaanpak 2.0 via een raadsinformatiebrief;
10. De programmamanager Energietransitie machtigen om, voorafgaand aan de definitieve ondertekening en bekendmaking, in de convenanten:
    - de definitieve aantallen en bijbehorende bedragen in te vullen en waar nodig aan te passen, mits deze binnen de door het college vastgestelde inhoudelijke en financiële kaders blijven;
    - redactionele, administratieve en juridische wijzigingen door te voeren die voortvloeien uit de fusie en/of naamswijziging van Stichting WyWonen per 2 november 2026, waaronder de statutaire tenaamstelling.

Publiekssamenvatting

De gemeente Alphen aan den Rijn heeft sinds 2022 een aanpak voor energiearmoede. De afgelopen jaren hebben we samen met lokale partners kleine energiebesparende maatregelen uitgevoerd en gewerkt aan de verduurzaming van kwetsbare VvE's. Ook is een lokaal netwerk opgebouwd en ervaring opgedaan met het bereiken en ondersteunen van inwoners.

Met de Energiearmoedeaanpak 2.0 zetten we een volgende stap. In 2026 -2027 voeren we vier concrete projecten uit voor huishoudens en woningen met een verhoogd risico op energiearmoede. Hiervoor wordt €1.105.000 ingezet. Tegelijkertijd benutten we de lessen uit de afgelopen jaren en nieuwe ervaringen uit de uitvoering om energiearmoede en energierechtvaardigheid structureel te verbinden aan het warmte-, woon- en bestaanszekerheidsbeleid. De SpUk-middelen kunnen tot en met 31 december 2029 worden ingezet en verantwoord.

Inleiding

De gemeente Alphen aan den Rijn ontvangt van het Rijk middelen voor de aanpak van energiearmoede. In 2022 heeft het college de Energiearmoedeaanpak Alphen aan den Rijn vastgesteld. Deze aanpak had nadrukkelijk een lerend karakter.

Met Energiearmoedeaanpak 2.0 wordt de aanpak voortgezet. We bouwen voort op de ervaringen, samenwerkingen en lokale netwerken die sinds 2022 zijn opgebouwd en zetten een deel van de resterende SpUk-middelen gericht in voor vier concrete projecten.

De SpUk-middelen kunnen tot en met 31 december 2029 worden ingezet en verantwoord. De vier projecten worden in 2026-2027 uitgevoerd en kunnen op korte termijn bijdragen aan energiebesparing, lagere energielasten en meer wooncomfort. De uitvoering wordt gebruikt om de aanpak waar nodig bij te stellen en lessen over bereik, samenwerking en effectiviteit verder te benutten.

De aanpak kent twee samenhangende sporen: doen en borgen. Naast de concrete uitvoering worden energiearmoede en energierechtvaardigheid structureel verbonden aan het Warmteprogramma, de prestatieafspraken, het Volkshuisvestingsprogramma en Financieel Fit.

Daarmee draagt de aanpak niet alleen bij aan het verminderen van energiearmoede, maar ook aan het voorkomen van nieuwe energiearmoede.

Wat gaan we doen?

De concrete projecten en de wijze waarop deze worden uitgevoerd zijn uitgewerkt in de Energiearmoedeaanpak 2.0.

Het gaat om:

- Waterzijdig inregelen bij corporatiewoningen – circa 360 woningen;
- Pilot waterzijdig inregelen blokverwarming Fazantstraat – 38 woningen;
- Naden en kieren dichten en ventilatie – circa 410 woningen;
- Witgoedregeling – circa 525 huishoudens.

De selectie van complexen gebeurt in afstemming tussen woningcorporaties en gemeente. Daarbij wordt gekeken naar betalingsachterstanden, de doelgroep, de energetische en technische kwaliteit van de woningen en de planning van regulier onderhoud en investeringen. Complexen worden niet geselecteerd als op korte termijn maatregelen zijn voorzien vanuit het MJOP. Ook worden vooraf afspraken gemaakt over bereik en bewonerscommunicatie.

Woonforte en WYwonen zijn uitvoerings- én leerpartners. De woningcorporaties zijn afzender richting hun huurders; de gemeente sluit waar nodig aan met lokale partners en andere kanalen. Voor de witgoedregeling wordt aangesloten bij de uitvoeringskennis en netwerken rond inkomensondersteuning.

Beoogd maatschappelijk resultaat

Met de aanpak Energiearmoedeaanpak 2.0 dragen we bij aan het verminderen en voorkomen van Energiearmoede en aan een energietransitie die haalbaar, betaalbaar en uitlegbaar is.
Daarmee willen we:

- Huishoudens helpen om hun energiegebruik en energielasten te verlagen;
- Bijdragen aan beter wooncomfort;
- Inwoners ondersteunen die minder financiële en praktische mogelijkheden hebben om zelf te handelen;
- Huishoudens en woningen gericht bereiken waar het risico op energiearmoede of beperkte investeringsmogelijkheden groter is;
- Bijdragen aan bestaanszekerheid, kansengelijkheid en gezond leven in een gezonde leefomgeving;
- Bijdragen aan een rechtvaardige energietransitie en energiearmoede structureel verbinden aan regulier beleid.

Kader

- Klimaatakkoord;
- Coalitieakkoord 2026-2030: '*Samen groeien naar de Toekomst*';
- Nationaal Isolatieprogramma;
- Specifieke uitkering Energiearmoede;
- Duurzaamheidsprogramma 2021-2030;
- Programma Energietransitie 2024 – 2027;
- Sociale agenda 2026 – 2030 / Financieel Fit;
- Aanpak energiearmoede Alphen aan den Rijn 2022
- Sociale visie 2025-2035: '*Samen leven, samen bouwen*';
- Ruimtelijk-Economische Koers van Alphen aan den Rijn naar 2040.

Argumenten

1. *De aanpak past binnen de voorwaarden van de SpUk Energiearmoede*

De voorgestelde maatregelen sluiten aan bij het doel van de SpUk Energiearmoede: huishoudens die vanwege hoge energielasten in een kwetsbare positie verkeren ondersteunen bij het verminderen van hun energieverbruik en daarmee hun energielasten. De middelen kunnen worden ingezet voor energiebesparende maatregelen, waaronder kleine maatregelen en energiebesparend witgoed.

De voorgestelde projecten geven hier concreet invulling aan. De middelen worden ingezet voor maatregelen die ten goede komen aan huishoudens die vanwege hun financiële situatie en/of de energetische kwaliteit van hun woning extra ondersteuning nodig hebben. De maatregelen dragen bij aan het verminderen van het energiegebruik en de energielasten.

De termijn voor besteding en uitvoering van de SPUK-middelen is verlengd tot en met 31 december 2029.

2. *Samenwerking met woningcorporaties*

Woningcorporaties zijn een belangrijke partner bij de aanpak van energiearmoede. Volgens TNO woont circa 75% van de huishoudens met energiearmoede in een sociale huurwoning. Hoewel dit landelijke percentage lokaal anders kan uitvallen, onderstreept dit het belang van samenwerking met Woonforte en WYwonen.

Huurders kunnen grotere woningverbeteringen niet zelf uitvoeren en zijn daarvoor afhankelijk van de verhuurder. De woningcorporaties beschikken daarnaast over kennis van hun woningbezit en hun huurders. Daarmee zijn zij goed in positie om geschikte complexen te selecteren, huurders te informeren en de uitvoering van maatregelen te faciliteren. De samenwerking met beide woningcorporaties biedt daarom een concrete mogelijkheid om huishoudens met een verhoogd risico op energiearmoede gericht te bereiken en maatregelen in de woning uit te voeren.

De corporaties zijn daarbij niet alleen uitvoeringspartners, maar ook leerpartners. De ervaringen met de projecten worden benut om samenwerking verder te ontwikkelen en krijgen waar relevant een plek in toekomstige prestatieafspraken.

De afspraken over de samenwerking en de uitvoering worden vastgelegd in een convenant met de woningcorporaties.

3. *De projecten kunnen op korte termijn resultaat opleveren en hebben leerwaarde*

De vier projecten zijn gekozen omdat zij binnen de uitvoeringsperiode kunnen bijdragen aan energiebesparing, lagere energielasten en/of meer wooncomfort. De projecten sluiten aan bij bewezen energiebesparende maatregelen, zijn binnen corporatiebezit uitvoerbaar en kunnen gericht worden ingezet voor huishoudens met een verhoogd risico op energiearmoede. De projecten zijn daarnaast zo ingericht dat zij praktijkervaring opleveren over bereik, bewonerscommunicatie, technische uitvoerbaarheid en samenwerking.

De projectaantallen zijn richtinggevend en kunnen worden aangepast wanneer technische geschiktheid, deelname of feitelijke uitvoeringskosten daar aanleiding toe geven. Binnen het beschikbare budget blijft ruimte voor bijsturing.

4. *De aanpak sluit aan bij de bredere gemeentelijke opgave*

De aanpak draagt niet alleen bij aan energiebesparing. Door huishoudens met beperkte financiële mogelijkheden te helpen hun energielasten te verlagen, dragen de maatregelen ook bij aan bestaanszekerheid. Het verbeteren van het wooncomfort en aandacht voor ventilatie dragen daarnaast bij aan een gezonde leefomgeving.

Daarmee geven we concreet invulling aan het uitgangspunt van energierechtvaardigheid: inwoners die minder mogelijkheden hebben om zelf te investeren in energiebesparing en verduurzaming, krijgen ondersteuning om mee te kunnen doen aan de energietransitie.

5. *De aanpak legt de verbinding tussen tijdelijke uitvoering en structurele borging*

De vier projecten vormen geen eindpunt. De ervaringen uit de uitvoering worden benut in het Warmteprogramma, de prestatieafspraken, het Volkshuisvestingsprogramma en Financieel Fit.

Daarmee worden energiearmoede en energierechtvaardigheid onderdeel van reguliere beleids- en samenwerkingsprocessen.

De gebiedsstrategie Ridderveld biedt daarnaast een concrete mogelijkheid om de verbinding tussen energiearmoede, woningkwaliteit, verduurzaming en de sociale opgave gebiedsgericht verder vorm te geven.

De aanpak versterkt daarnaast de samenwerking tussen het team Energietransitie en het sociaal domein. De witgoedregeling is hiervan een concreet voorbeeld. Het sociaal domein draagt vanuit de bestaande kennis en contacten bij aan het identificeren van huishoudens die voor de regeling in aanmerking komen. De verdere uitvoering wordt vanuit het team Energietransitie georganiseerd.

Juridische gevolgen

- **Inkoop**

Voor de uitvoering van de projecten wordt gebruikgemaakt van externe uitvoerende partijen. De werkzaamheden worden aangemerkt als sociale en andere specifieke diensten (SAS-diensten). Voor deze diensten geldt een Europese aanbestedingsdrempel van € 750.000 exclusief btw. Voor de voorgenomen opdrachten is een marktverkenning uitgevoerd. Hieruit blijkt dat voor de betreffende werkzaamheden per project één geschikte leverancier beschikbaar is. Op basis hiervan wordt voorgesteld de opdrachten enkelvoudig onderhands te gunnen. De keuze voor deze procedure en de onderbouwing daarvan worden vastgelegd in een inkoopdossier.

- **Staatssteun en DAEB**

De inzet van de gemeentelijke middelen is uitsluitend gericht op het publieke doel van de aanpak energiearmoede: het ondersteunen van huishoudens met een verhoogd risico op energiearmoede bij het verminderen van hun energiegebruik en energielasten. De maatregelen zijn niet bedoeld als algemene verbetering of verduurzaming van het corporatiebezit en zijn niet gericht op waardevermeerdering van de woningen.

Om de rol van de woningcorporaties bij de uitvoering van deze publieke taak formeel vast te leggen, wordt aan iedere woningcorporatie een Dienst van Algemeen Economisch Belang (DAEB) opgedragen. In het DAEB-besluit worden de taak van de woningcorporatie, de selectie van de complexen en de wijze waarop de corporatie de uitvoering faciliteert vastgelegd. Het DAEB-besluit bevat geen financiële compensatie aan de woningcorporatie.

- **Convenant**

Naast de DAEB-besluiten worden met beide woningcorporaties convenanten afgesloten. Hierin worden de praktische afspraken over de samenwerking en uitvoering van de projecten vastgelegd, waaronder de selectie van complexen, communicatie met huurders, afstemming met de externe uitvoerders, planning en evaluatie. De convenanten en DAEB-besluiten vormen samen de basis voor de samenwerking met de woningcorporaties.

De definitieve aantallen woningen/appartementen en bedragen zijn nog niet volledig bekend. Daarnaast fuseert Stichting WyWonen per 2 november 2026 en wijzigt daarbij van statutaire naam. Daarom wordt voorgesteld de programmamanager Energietransitie te machtigen om voorafgaand aan de definitieve ondertekening en bekendmaking de aantallen en bedragen in de convenanten te verwerken en waar nodig aan te passen, mits deze binnen de door het college vastgestelde

inhoudelijke en financiële kaders blijven. Ook kan de programmamanager de redactionele, administratieve en juridische wijzigingen doorvoeren die voortvloeien uit de fusie en/of naamswijziging van Stichting WyWonen, waaronder de statutaire tenaamstelling. Zo kunnen de convenanten definitief worden gemaakt zonder dat de stukken hiervoor opnieuw aan het college hoeven te worden voorgelegd.

De voorgestelde inkoopprocedure en de staatssteunrechtelijke aspecten zijn afgestemd met en akkoord bevonden door Inkoop en Juridische Zaken.

Duurzaamheid

De aanpak draagt bij aan het verminderen van het energiegebruik en sluit daarmee aan bij de gemeentelijke duurzaamheidsdoelstellingen. Tegelijkertijd verbindt de aanpak de duurzaamheidsopgave met de sociale opgave door juist huishoudens te ondersteunen die minder mogelijkheden hebben om zelf te investeren in energiebesparing.

Risico's en beheersmaatregelen

Risico	Beheersmaatregel
Het beschikbare budget wordt niet voor eind 2029 besteed.	De uitvoering wordt periodiek gemonitord. Binnen de looptijd is ruimte voor bijsturing en gerichte inzet van nog niet bestemde middelen.
De doelgroep wordt onvoldoende bereikt.	Bij de projecten met corporaties wordt gebruikgemaakt van de kennis van de corporaties over hun huurders en woningbezit. Voor de witgoedregeling wordt aangesloten bij gegevens en kennis en netwerken vanuit inkomensondersteuning.
Bewoners maken onvoldoende gebruik van het aanbod.	Er wordt ingezet op gerichte, begrijpelijke en laagdrempelige communicatie passend bij de doelgroepen maatregel.
De samenwerking met woningcorporaties komt onvoldoende van de grond.	Rollen, verantwoordelijkheden, planning en communicatie worden vooraf vastgelegd in convenanten.
De maatregelen leveren minder energiebesparing op dan verwacht.	De uitvoering en ervaringen van bewoners worden gevolgd. De lessen worden gebruikt bij de verdere aanpak.
De gemeentelijke bijdrage wordt gezien als investering in corporatiebezit.	Het publieke doel, de aanvullende inzet ten opzichte van regulier onderhoud en de voorwaarden van de inzet van middelen worden vooraf duidelijk vastgelegd in de afspraken en DAEB-besluiten.
De geselecteerde complexen blijken onvoldoende passend bij de doelgroep.	De woningcorporaties selecteren de complexen op basis van vooraf vastgestelde criteria, waaronder betalingsachterstanden, energetische kwaliteit en de planning van het MJOP. De selectie wordt afgestemd met de gemeente.

Participatie en communicatie

Bij de uitvoering wordt aangesloten bij de ervaringen en lessen die de afgelopen jaren zijn opgedaan. Deze ervaringen zijn niet alleen gebaseerd op de uitvoering van eerdere maatregelen, maar ook op het directe contact met inwoners tijdens de uitvoering en op de samenwerking met lokale partners die dicht bij huishoudens staan. Hierdoor is inzicht ontstaan in de belemmeringen die inwoners ervaren en wat nodig is om hen op een passende en laagdrempelige manier te

bereiken. Communicatie en benadering zijn gericht, begrijpelijk en laagdrempelig en sluiten zoveel mogelijk aan bij de leefwereld van inwoners.

Bij de projecten met woningcorporaties ligt de verantwoordelijkheid voor de communicatie en participatie bij de corporaties als verhuurder. De gemeente benut daarbij de kennis en positie van de corporaties en deelt vooraf de ervaringen uit de eerdere aanpak, met name over het belang van nabijheid, vertrouwen en het gebruik van bestaande lokale netwerken. De corporaties worden uitgenodigd om deze inzichten te benutten bij de inrichting van hun aanpak.

Voor de uitvoering van de maatregelen wordt daarnaast gebruikgemaakt van externe uitvoeringspartners. De samenwerking start met een gezamenlijke startbijeenkomst, waarin de doelen van de aanpak, de geleerde lessen en de uitgangspunten voor het bereiken van de doelgroep worden gedeeld. Hiermee wordt gezorgd voor een gezamenlijke koers en werkwijze. De expertise en uitvoeringskracht van de partners worden gecombineerd met de lokale kennis en ervaring van de gemeente.

De gemeente blijft gedurende de uitvoering volgen of de beoogde doelgroep daadwerkelijk wordt bereikt. Wanneer het bereik achterblijft bij de doelstellingen, kunnen aanvullende lokale partners en sleutelfiguren worden ingezet om inwoners gericht te bereiken en het vertrouwen in de aanpak te versterken.

Voor de witgoedregeling wordt samen met het sociaal domein de doelgroep en uitvoeringsroute ingericht, zoveel mogelijk aansluitend bij bestaande vormen van inkomensondersteuning en partijen die inwoners al kennen en vertrouwen.

Financiële consequenties

Dekking
Sinds 2022 heeft de gemeente financiële middelen ontvangen vanuit de SpUk Energiearmoede. In totaal is tot en met augustus 2026 € 2.262.943 ontvangen. Hiervan is tot en met september 2026 € 784.065 besteed of gereserveerd voor de uitvoering van de Energiearmoedeaanpak. Met dit uitvoeringsprogramma wordt € 1.105.000 bestemd voor de vier concrete projecten in Spoor 1.

De resterende middelen worden vooralsnog niet volledig vooraf bestemd. Daarmee blijft ruimte om gedurende de looptijd van de Energiearmoedeaanpak gericht in te spelen op actuele ontwikkelingen, nieuwe kansen en ondersteuningsbehoeften van huishoudens met een verhoogd risico op energiearmoede. Dit kan bijvoorbeeld gaan om innovatieve maatregelen of ondersteuning bij bestaande regelingen en voorzieningen.

Kosteninschatting

Wat	Bedragen	Aantallen
Waterzijdig inregelen met woningcorporaties	€343.000	360
Kieren dichten met woningcorporaties	€210.000	410
Pilot waterzijdig inregelen Blokverwarming Fazantstraat	€ 57.000	38
Witgoedregeling voor bewoners	€390.000	525
Projectleider Energiearmoedeaanpak 2.0 2026 t/m 2029	€100.000	
Communicatie	€5.000	

Totale projectkosten aanpak energiearmoede spoor 1	**€1.105.000**	**1.333***

***** De genoemde aantallen zijn een inschatting van het aantal huishoudens/woningen dat met de projecten kan worden bereikt en zijn geen harde aantallen. Het totaal kan niet zonder meer bij elkaar worden opgeteld, omdat een huishouden naast de witgoedregeling ook voor een van de andere projecten in aanmerking kan komen. Ook de genoemde bedragen zijn een kosteninschatting. De feitelijke kosten en aantallen kunnen tijdens de uitvoering wijzigen.

Flexibiliteit binnen het budget

Binnen het voor de vier projecten beschikbare budget van € 1.105.000 is flexibiliteit nodig om mee te kunnen bewegen met deelname, technische uitvoerbaarheid en feitelijke kosten. Bijsturing tussen de projecten is daarom mogelijk zolang deze past binnen de doelen van de Energiearmoedeaanpak en de voorwaarden van de SpUk Energiearmoede.

De middelen die vooralsnog niet zijn bestemd, bieden ruimte om gedurende de looptijd gericht in te spelen op de uitvoering, actuele ontwikkelingen en nieuwe kansen. De SpUk-middelen worden uiterlijk 31 december 2029 besteed en verantwoord.

Realisatie

Na besluitvorming door het college start de uitvoering van de vier projecten. In 2026-2027 ligt de nadruk op een voortvarende uitvoering, waarbij we tussentijds leren en waar nodig bijsturen. Tegelijkertijd wordt de verbinding met het Warmteprogramma, het Volkshuisvestingsprogramma, de prestatieafspraken en het armoedebeleid verder uitgewerkt. Zo wordt structurele borging al tijdens de uitvoering vormgegeven.

De planning is als volgt:

Periode	Activiteiten
Najaar 2026	Besluitvorming, contractering en uitvoeringsafspraken; start projecten zodra operationeel mogelijk; definitieve inrichting witgoedregeling.
2027	Uitvoering, opschaling en afronding van de vier projecten; periodieke voortgang en bijsturing binnen het totale beschikbare budget.
2026-2029	Continu leren van bereik, effecten en samenwerking. Ervaringen direct benutten om de aanpak waar nodig bij te stellen. De structurele samenwerking met andere beleidsterreinen verder vormgeven.
Uiterlijk 31 december 2029	SpUk-middelen besteed en verantwoord; eindevaluatie en besluitvorming over eventuele verdere opschaling en borging.

Bijlage(n):

- Energiearmoedeaanpak 2.0 - Uitvoeringsprogramma Energiearmoede 2026 – 2029;
- Raadsinformatiebrief Energiearmoedeaanpak 2.0: van resultaten naar structurele verankering;
- Convenant Woonforte “Aanpak energiearmoede Woonforte – gemeente Alphen aan den Rijn”;
- Convenant WyWonen “Aanpak energiearmoede Woonforte – gemeente Alphen aan den Rijn”;

- DAEB besluit Woonforte;
- DAEB besluit WyWonen.